

1. Cel prowadzonych badań/hipoteza badawcza

Celem projektu jest zbadanie najstarszych przejawów adaptacji zakarpaccich wzorców kulturowych epoki miedzi w obrębie tzw. młodszych kultur naddunajskich na obszarze Wyżyny Małopolskiej w okresie ok. 4300-3600 BC. Punktem wyjścia do takiej analizy będą unikalne dane archeologiczno-antropologiczne-środowiskowe, pochodzące z kluczowego dla tej problematyki cmentarzyska kultury lubelsko-wołyńskiej na stan. 2 w Książnicach. Oprócz materiałów z cmentarzyska w Książnicach, w ramach analiz specjalistycznych zostaną przebadane wybrane zespoły artefaktów z kilku ważnych dla podjętej problematyki stanowisk z Wyżyny Małopolskiej (m.in. Kraków Nowa Huta-Wyciąże 5, Złota Grodzisko I i II, Miechów 3). Wyniki analiz zostaną zestawione z dotychczasowymi informacjami faktograficznymi i interpretacyjnymi zawartymi w stosownej literaturze.

Hipoteza badawcza:

Zachodni odłam kultury lubelsko-wołyńskiej, którego egzemplifikacją jest stanowisko 2 w Książnicach, należy traktować, jako archeologiczne odzwierciedlenie grup ludzkich, które jako pierwsze w Polsce południowo-wschodniej przyjęły w pełni eneolityczny model społeczno-gospodarczy. Wysoki status niektórych przedstawicieli badanej społeczności, którego przejawem były znajduwane w grobach liczne miedziane przedmioty prestiżowe, osiągnięty został dzięki kontroli szlaków handlowych między obszarem Małopolski a Kotliny Karpackiej, na przełomie V i IV tysiąclecia BC.

2. Badania podstawowe realizowane w projekcie

Podstawowa część prac zostanie wykonana zgodnie z klasyczną dla archeologii opisową metodą typologiczno-porównawczą. Prowadzone będą także badania specjalistyczne, w tym, w kilku przypadkach, nowatorskie dla opisywanego odcinka pradziejów Wyżyny Małopolskiej (m.in. metody fizyko-chemiczne) dla wieloaspektowego zbadania licznych przedmiotów miedzianych, ceramiki i zabytków krzemienych. Ponadto, na materiale biologicznym (kości ludzkie, kości zwierzęce, próbki paleobotaniczne) przeprowadzone zostaną nowoczesne badania biologiczno-chemiczne, które do tej pory były rzadko wykonywane na stanowiskach eneolitycznych, a także wykonana zostanie seria dat radiowęglowych, w tym dat z kości zwierzęcych, które wg najnowszego stanu wiedzy są bardziej wiarygodne od dat wykonanych na kościach ludzkich.

W celu zobrazowania stanowiska 2 w Książnicach oraz zrekonstruowania sieci osadniczej kultury lubelsko-wołyńskiej i grupy wyciąsko-złotnickiej na Wyżynie Małopolskiej, zastosowane zostanie oprogramowanie z zakresu Systemów Informacji Geograficznej (GIS).

3. Powody podjęcia danej tematyki badawczej

Początek eneolitu w Małopolsce, który łączy się z rozwojem ostatnich ugrupowań naddunajskich, w tym kultury lubelsko-wołyńskiej, jest zagadnieniem stosunkowo słabo rozpoznany. Jednocześnie niezwykle ważnym ze względu na pojawiające się wówczas zmiany dotyczące systemu wierzeń i struktury społecznej. Ich wyrazem jest zapożyczona z terenu Kotliny Karpackiej nowa ideologia „sepulkralna”, silnie wyodrębniająca sacrum i profanum w sensie przestrzennym oraz elitaryzm pochówków i wyraźnie podkreślany w obrzędzie pogrzebowym dymorfizm płciowy.

Zastosowanie nowoczesnego instrumentarium technik analizy poszczególnych kategorii zabytków pozwoli uzyskać unikalne w skali regionu dane dotyczące m.in. charakterystyki przedmiotów miedzianych, importowanych do Małopolski na przełomie V i IV tysiąclecia BC.

Ponadto, użycie nowoczesnych i innowacyjnych technologii biologiczno-fizyko-chemicznych do badań relikwów biologicznych, wraz z wynikami analiz kopalnego DNA osobników pochowanych w Książnicach (realizowanych poza niniejszym projektem), pozwoli na możliwie pełne określenie kondycji biologicznej badanej populacji i w szerszym zakresie przyczyni się do lepszego poznania społeczności młodszych ugrupowań naddunajskich na północ od Karpat.

Reasumując, projekt znacząco wpłynie na rozwój archeologii w Polsce i w Europie środkowej.